

Nederland in 2025 sterk geprofileerd

JAN LATTEN EN DORIEN MANTING

De Nederlandse bevolking groeit de komende 20 jaar niet zo hard meer. Naar verwachting komen er 600.000 mensen bij. Toch staat ons land op de drempel van grote demografische veranderingen. De bevolkingsgroei zal zich namelijk vooral in de Randstad voordoen. Daar neemt de congestie toe. Andere streken worden leger, zoals Limburg en Zeeland. Niet-westerse allochtonen zullen geconcentreerd blijven wonen in en rond de grote agglomeraties in de Randstad. Westerse allochtonen wonen niet alleen in de grote steden en omliggende suburbs maar ook in de grensstreken. De grensregio's zullen weinig verkleuren maar wel sterk vergrijzen. Een derde van de gemeenten wordt geconfronteerd met een kwart 65-plussers.



Foto: Marcel Minnée

pool blijven met gevolgen voor de mobiliteit, verkeerscongestie, woningmarkt en de bedrijvigheid. Buiten de Randstad groeit een aantal steden ook nog licht. De Randstad wordt voller, allochtoner en internationaler terwijl de grensregio's grijzer worden. Dat alles blijkt uit de voor het eerst gepubliceerde *Regionale Bevolkings- en Allochtonenprognose* van het Ruimtelijk Planbureau en het Centraal Bureau voor de Statistiek (zie kader).

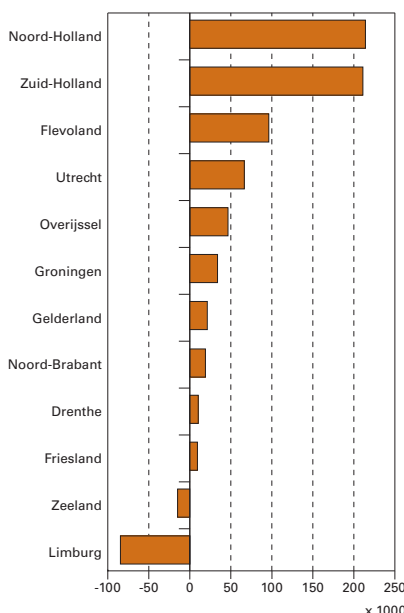
Forse allochtone suburbanisatie in de Randstad

In Noord- en Zuid-Holland wonen nu al relatief veel niet-westerse allochtonen, vooral in de grote steden. In Rotterdam, Amsterdam en Den Haag maken zij een derde van het aantal inwoners uit. Daarnaast zijn er ook concentraties in andere grote steden zoals Eindhoven, Tilburg en Enschede. Onder jongeren is het aandeel niet-westerse allochtonen zelfs hoger. De omvangrijke tweede generatie is binnenkort toe aan gezinsvorming. Een deel van hen zal naar de randgemeenten van de grote steden trekken. De concentratie van de niet-westerse bevolking in het westen van het land daalt dan ook nauwelijks, maar zal zich wel uitbreiden naar andere gemeenten. Zo is er onder andere al een verhuisstroom van Surinamers op gang gekomen van Amsterdam naar Almere. Die suburbanisatie zal naar verwachting doorzetten. Daardoor zal er tot 2025 – vooral in het westen – sprake zijn van een forse suburbanisatie van niet-westerse allochtonen. Rond de vier grote steden ontstaan nieuwe concentratiezones met 20 tot 30 procent niet-westerse allochtonen, zoals Diemen, Almere, Delft en Zwijndrecht, Lelystad en Vlaardingen (zie figuur 2). In grote delen van het noorden, oosten en zuiden van het land blijft de kans om een niet-westerse landgenoot te ontmoeten – in de woonbuurt, op het werk of in de klas – vrijwel onveranderd.

Verdere internationalisering Randstad

Het aantal westerse allochtonen zal tot 2025 toenemen. Een groot deel van hen trekt naar de Randstad. Deze internationalisering zal zich in het westen dan ook vooral voordoen in en rond de grote steden. In het westen zullen straks ver-

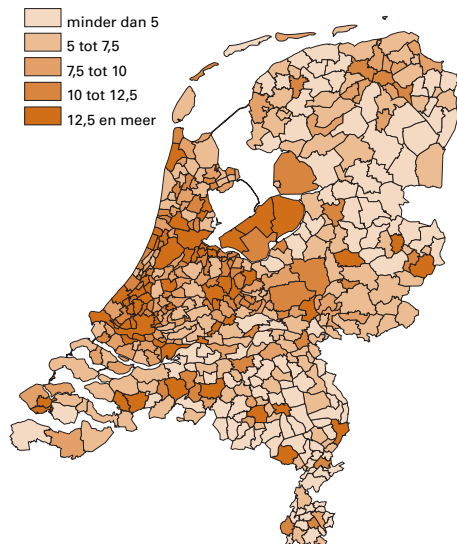
Figuur 1. Absolute toename van het aantal inwoners per provincie tussen 2005 en 2025



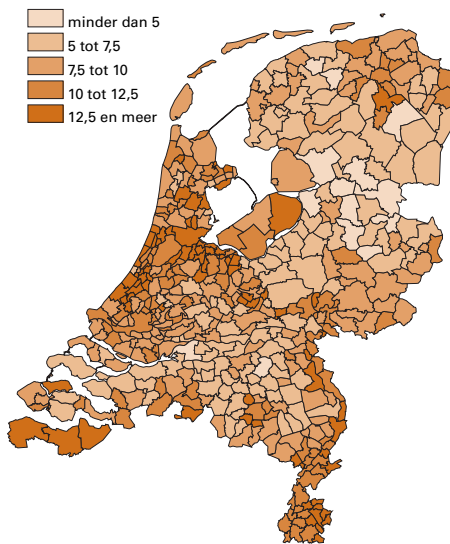
Ruim 400.000 van de bevolkingsgroei van 600.000 mensen komen tot 2025 in de beide Hollanden terecht, vooral ook in Randstedelijke gebieden, en nog eens 100.000 in Flevoland, vooral in Almere. Het inwonertal van de provincie Utrecht groeit met circa 75.000. De schamele rest van de aanwas is over alle andere provincies verdeeld. Twee provincies hebben straks minder inwoners dan nu. In Limburg en Zeeland neemt het inwonertal af met resp. bijna 90.000 en 15.000 (zie figuur 1).

Binnen de Randstad zijn het vooral de steden en de aangrenzende gemeenten die in omvang zullen toenemen. Met alle waarneembare trends op een rij lijken de steden een nieuwe periode van groei, en misschien zelfs lichte bloei, tegemoet te gaan. Amsterdam zal in 2025 meer dan 800.000 inwoners tellen, nu is dat minder dan 750.000. Den Haag nadert de 500.000, Rotterdam komt weer ruim boven de 600.000 uit. En Utrecht groeit met bijna 60.000 inwoners. De agglomeraties worden ook omvangrijker. Daarmee neemt het totale inwonertal van de Randstad met enkele honderdduizenden toe en zal de Randstad de komende 20 jaar een groei-

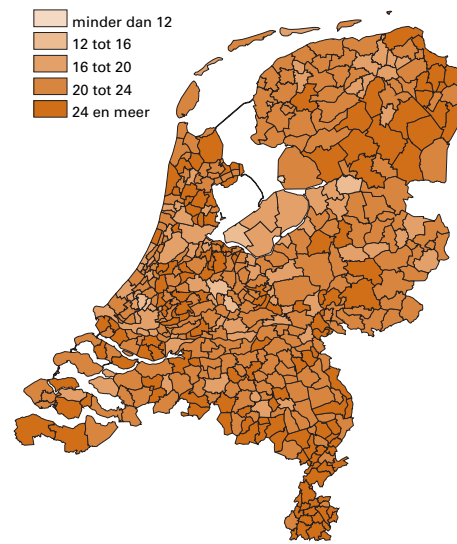
Figuur 2. Percentage niet-westerse allochtonen per gemeente, 2025



Figuur 3. Percentage westerse allochtonen per gemeente, 2025



Figuur 4. Percentage 65-plussers per gemeente in 2025



der relatief veel westerse allochtonen wonen op eigen suburbane plekken, zoals Wassenaer en kleinere gemeenten rond Haarlem en Leiden, zoals Bloemendaal, Bennebroek, Haarlemmerliede, Noordwijk en Zoeterwoude (zie figuur 3). Westerse allochtonen wonen niet alleen in de Randstad, maar ook van oudsher in de grensstreken. Het zijn vooral Duitsers en Belgen die net over de grens in Nederland zijn komen wonen. In sommige gemeenten, zoals in Heerlen, Hulst, Landgraaf en Terneuzen gaat het om één op de vijf inwoners. Kerkrade spant met een op de drie inwoners de kroon. Ook in het noorden van het land wonen in de grensgemeentes iets meer westerse allochtonen. Hun aandeel per gemeente ligt in het noorden echter wat lager, zo tussen de 10 en 14 procent.

Van internationalisering, als gevolg van een grote instroom van westerse allochtonen zoals die zich voordoet in de Randstad, is in lang niet alle gemeenten in de grensstreken sprake. Tot 2025 vertoont de ontwikkeling van het percentage westerse allochtonen aldaar een grillig beeld. In sommige gemeenten neemt het toe, in andere blijft het stabiel of daalt het juist. Wel verspreiden westerse allochtonen zich van de grensregio's wat verder landinwaarts.

Grensstreken: concentratie van ouderen

Naast groei van de Randstad, internationalisering en allochtone suburbanisatie zal vergrijzing een forse bijdrage leveren aan de demografische en ruimtelijke profilering van Nederland. Vrijwel alle gemeenten zullen vergrijzen, maar in de grensstreken én in het Noorden des Lands treedt vergrijzing meer op de voorgrond dan in de rest van het land. Nu al wonen er verhoudingsgewijs veel ouderen in de grensgebieden van Noord-Brabant en Limburg, aan de oostelijke en noordoostelijke randen van Nederland en in de kustgebieden van Zeeland, Zuid- en Noord-Holland. In sommige gemeenten aan de randen ligt het aandeel 65-plussers nu al ruim boven het landelijke gemiddelde van 14 procent, zoals in Sluis, Kerkrade, Stadskanaal en Coevorden. In deze steden ligt het aandeel tus-

sen de 17 en 21 procent. Dat in de grensgebieden veel ouderen wonen, hangt samen met het feit dat jongeren voor studie of eerste baan wegtrekken naar de grote stad. Als jongvolwassenen in een latere levensfase een gezin krijgen of zich anderszins settelen, dan vertrekken ze vaak naar nieuwbouwwijken in de buurt van die stad. Meestal gaan ze niet terug naar hun geboortestreek. Daar komt bij dat ouderen achterblijven omdat ze niet zo graag verhuizen. Verder hebben verschillen in regionale geboorte- en sterftecijfers invloed op het tempo en de mate van vergrijzing. Zo werkt de ongunstige Limburgse levensverwachting de vergrijzing tegen maar versterken de lage Limburgse geboortecijfers deze juist weer.

De combinatie van selectieve verhuisstromen en verschillen in geboorte- en sterftecijfers maakt dat gemeenten aan de randen van Nederland in 2025 veel meer zijn vergrijsd dan het midden van het land. Daardoor zullen de grensregio's – die nu al relatief meer zijn vergrijsd – er ook in 2025 uitspringen. In heel veel grensgemeenten is het aandeel 65-plussers dan opgelopen tot een kwart tot 30 procent zoals in Sluis, Kerkrade, Coevorden en Stadskanaal. Ook de andere delen van Nederland krijgen echter te maken met een forse vergrijzing. In 2025 zal in bijna een derde van alle gemeenten in Nederland het aandeel ouderen naar verwachting ten minste 24 procent bedragen (zie figuur 4). In 2005 was dit nog in slechts drie gemeenten het geval (Bennebroek, Laren en Rozendaal). Verder zullen gemeenten waar ouderen slechts een zeer kleine minderheid vormen zeldzaam worden. Hadden in 2005 nog ongeveer 80 gemeenten minder dan 12 procent 65-plussers, in 2025 komt deze unieke situatie alleen nog in de gemeente Urk voor. Over heel Nederland gerekend zullen 65-plussers 21 procent van de bevolking uitmaken. Op allerlei terreinen – zorg, wonen, werken, mobiliteit, recreatie – zal de geschetste ontwikkeling ingrijpende gevolgen hebben voor de buurt, de wijk en de gemeente. Vooral de grensregio's zullen daar antwoorden op moeten vinden.

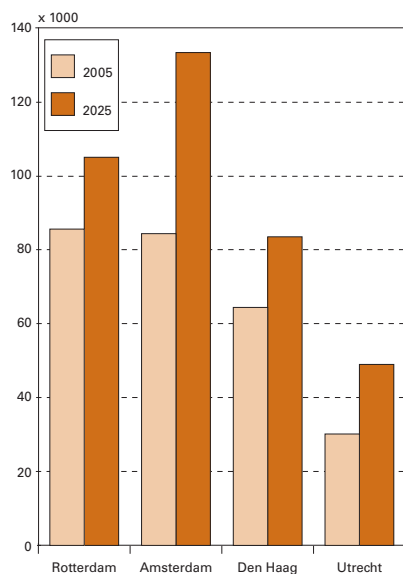
DE PROGNOSE

Het RPB en het CBS hebben in 2006 samen voor de eerste keer een regionale bevolkings- en allochtonenprognose gepubliceerd. Deze prognose voorspelt de bevolking naar leeftijd, geslacht en allochtoniteit per gemeente tussen 2005 en 2025. De prognose is consistent met de nationale bevolkings- en allochtonenprognose van het CBS uit 2004. Dat houdt in dat de landelijke veronderstellingen ten aanzien van geboorte, sterfte, emigratie en immigratie zijn overgenomen, althans op landelijk niveau. De voor deze prognose gemaakte regionale veronderstellingen zijn beschreven door De Jong et al. (2005). In de regionale prognose worden daarnaast veronderstellingen gemaakt over verhuispatronen tussen gemeenten. Voor de onderscheiden herkomstgroeperingen en de onderscheiden regio's worden bovendien aparte veronderstellingen ten aanzien van sterfte, vruchtbaarheid, immigratie en verhuispatronen geformuleerd, daar waar relevant. De eerste uitkomsten van deze prognose zijn door Van Duin et al. (2006) gepubliceerd. Een deel van de hier gepresenteerde uitkomsten komt uit die publicatie. Er zijn (nog) geen varianten gepubliceerd. De regionale bevolkings- en allochtonenprognose zal door het RPB en het CBS in 2006 verder worden uitgebreid met een regionale huishoudensprognose.

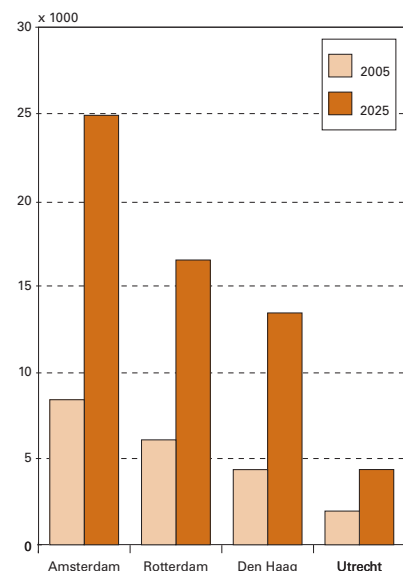


Foto: Marcel Minné

Figuur 5. Aantal 65-plussers in de vier grote steden, 2005 - 2025



Figuur 6. Aantal niet westerse allochtone ouderen in de vier grote steden, 2005 en 2025



De vier grote steden: relatief jong en toch veel ouderen

Het aandeel 65-plussers zal naar verwachting ook in de vier grote steden toenemen, maar net als in 2005 lager blijven dan gemiddeld. In Amsterdam bijvoorbeeld neemt het percentage ouderen tussen 2005 en 2025 toe van 11 tot 16 procent, terwijl het gemiddelde voor Nederland stijgt van 14 procent naar 21 procent. Hoewel de steden dus relatief gezien jonger blijven, neemt ook daar het aandeel 65-plussers iets toe en groeit het absolute aantal wel degelijk fors, in Amsterdam met circa 50.000 tot ruim 130.000 65-plussers in 2025 (zie figuur 5). In zowel Den Haag, Rotterdam als Utrecht neemt het aantal 65-plussers met 19.000 toe. Het verschil tussen Amsterdam en de andere steden is onder meer een gevolg van de leeftijdsopbouw van de huidige bevolking. In toenemende mate komt dat ook doordat de immigrantenpopulatie in de vier grote steden vergrijsd. In de komende 20 jaar zullen immers vooral de jongere allochtonen, vaak hier geboren en getogen, wegtrekken, en de oudere westerse en niet-westerse allochtonen, onder wie steeds meer 65-plussers, achterblijven. Het aantal niet-westerse allochtone 65-plussers verdrievoudigt naar verwachting in Amsterdam en in Den Haag (zie figuur 6). Dit zijn vooral allochtonen van de eerste generatie, dus de mensen die zelf in het buitenland zijn geboren. Ook in Almere zal het aantal allochtone ouderen toenemen met ruim 4.000 personen. Met betrekking tot de woon- en zorgbehoefte komen de vier grote steden dus op termijn wel degelijk voor grote uitdagingen te staan.

Een nieuwe era voor de grote steden?

De bevolkingssamenstelling van de vier grote steden zal sterk veranderen: veel meer inwoners, een minder vergrijsde bevolking dan elders in het land, meer oudere allochtonen, een omvangrijke niet-westerse uitstroom, versterkte internationalisering door toestroom van westerse allochtonen: het zal alles bij elkaar het karakter van de grote steden veranderen. Bijzonder in de prognose is de verwachte daling van het aandeel niet-westerse allochtonen. Dit

is een voortzetting van de trend van de afgelopen jaren waarin de terugloop van de niet-westerse immigratie naar Nederland, die zich sterk op de grote steden richtte, begon. Tegelijkertijd zal doorstroom vanuit de steden naar andere gemeenten in het land verder op gang komen, vooral van Surinamers en Antillianen. De combinatie van deze twee trends zorgt voor een verschuiving in bevolkingsgroepen: een geringe daling van het aandeel niet-westerse allochtonen zal worden gecompenseerd door een stijgend aandeel autochtonen of westerse allochtonen. Verder blijft mede door de uitstroom van jongere allochtonen en het achterblijven van ouderen in Amsterdam en Den Haag de totale omvang van de allochtone bevolking vrijwel gelijk. In Rotterdam daalt deze licht en alleen in Utrecht zal het aantal nog met ongeveer 10.000 toenemen.

Het aandeel westerse allochtonen in Den Haag neemt fors toe van 13 naar 21 procent. Het is niet uitgesloten dat dit heeft te maken met inspanningen van de gemeente Den Haag om zich te profileren als internationale stad. In de afgelopen jaren hebben zich er al vele internationale organisaties gevestigd. De stad telt momenteel ten minste 70 internationale organisaties en meer dan 80 ambassades en consulaten. Daarnaast zijn er tien internationale scholen en tal van hoofdvestigingen van grote multinationals. Ook voor Amsterdam is het toekomstbeeld dat een minder groot niet-westerse bevolkingsaandeel samen gaat met een iets groter aandeel westerse allochtonen (zie figuur 7).

Uit onderzoek blijkt dat westerse allochtonen per hoofd van de bevolking meer koopkracht de steden in brengen dan niet-westerse allochtonen. Dat kan uiteindelijk gunstig werken op het economisch potentieel van die steden maar brengt misschien ook nieuwe competitie op de woningmarkt met zich mee. Het is niet uitgesloten dat wanneer de koopkrachtiger westerse allochtonen op een beperkte markt indringen mede daardoor autochtonen en niet-westerse allochtonen elders een woning zoeken. Ook de laatstgenoemden zullen sociale klimmers zijn die suburbaniseren, maar voor een deel kan het

ook gaan om economisch minder sterken voor wie de stedelijke woningmarkt te duur wordt en die verhuizen naar oudere sociale woningbouw in omliggende gemeenten.

LITERATUUR

- Duin, C. van, A. de Jong en R. Broekman (2006), *Regionale bevolkings- en allochtonenprognose*. NAI Uitgevers, Rotterdam, Den Haag: RPB/CBS.
- Jong, A. de, M. Alders, P. Feijten, P. Visser, I. Deerenberg, M. van Huis en D. Leering (2005), *Achtergronden en veronderstellingen bij het model PEARL. Naar een nieuwe regionale bevolkings- en allochtonenprognose van het RPB en CBS*, NAI Uitgevers, Rotterdam, Den Haag: RPB/CBS.

Prof. dr. J.J. Latten (CBS, UvA) en
dr. D. Manting (RPB). Contact:
jltn@cbs.nl en manting@rpb.nl

Figuur 7. Percentage niet-westerse en westerse allochtonen in Amsterdam en Den Haag, 2005 en 2025

